

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО
ВСЕУКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ ВИПУСКНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОГО
ЮРИДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

УІТ

**ВСЕУКРАЇНСЬКА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
«НАУКА ТА ПРАКТИКА СУЧАСНОЇ
ЮРИСПРУДЕНЦІЇ»**

2 листопада 2015 року

УДК 340.12.001
ББК 67.0
П 78

Відповідальні за випуск:

О.О. Нанарова – член Секретаріату Асоціації випускників Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Асоціація випускників Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

П 78 Матеріали VI Всеукраїнської наукової конференції «Теорія та практика сучасної юриспруденції». – Х.: Асоціація випускників Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого – Харків: 2015. – 239 с.

Тези друкуються мовою авторів у авторській редакції.

Адреса редакційної колегії: вул. Пушкінська, 77, к. 116, Харків, 61024, України.

УДК 340.12.001
ББК 67.0

**© Асоціація
випускників
Національного
юридичного
університету імені
Ярослава Мудрого**

накладає на мусульманина в його потрійній якості — віруючого, людину і громадянина теократичної держави».

Слово «іслам» перекладається як «віддання себе Богу», «покірність», «підпорядкування» (законам Аллаха). За шариатською термінологією іслам - це повне, абсолютне єдинобожжя, підпорядкування Аллаху, Його наказам і заборонам; відсторонення від багатобожжя і додання співтоваришів Аллаху. Головна догма ісламу полягає в монотеїзмі. Мусульманське право охоплює всі сфери суспільного життя, а тому включає не тільки правові приписи, але і мотиви, правила дотримання постів, подачі милостині, здійснення паломництва тощо. В такому значенні — це єдина ісламська система соціально-нормативного регулювання, яка містить і правові норми, і неправові регулятори (релігійні, моральні, звичаєві). Таким чином, можна вважати, що мусульманське право — це лише частина релігії ісламу.

На жаль, у науковій літературі не створено єдиного визначення мусульманського права. Науковці, які досліджували це питання намагались створити визначення мусульманського права виходячи з характерних для нього рис.

До прикладу, Л. Р. Сюкіяйнен повідомляє існування мусульманського права як системи, яка об'єднує низьку норм, що мають підтримку держави та суспільства лише панівного класу. К. Цвайгерт і Х. Кетц визначили його по – іншому : “Ісламське право (шаріат) є сукупністю норм або правил, здобутих з божественного відкриття, якими зобов'язаний керуватися віруючий мусульманин, якщо він хоче правильно виконувати свій релігійний обов'язок”. За енциклопедичним довідником “Правові системи країн світу” мусульманське право розглядається як одна з основних правових систем сучасності, як комплекс соціальних норм, фундаментом і головною складовою частиною якого є релігійні установлення і приписи ісламу, а також органічно пов'язані з ними і пройняті релігійним духом моральні та юридичні норми.

У найзагальнішому вигляді мусульманське право можна визначити, як релігійно-правову систему, що регулює суспільні відносини всередині громади, яка сповідує іслам.

Характерні ознаки мусульманського права:

1. Нерозривний взаємозв'язок права й ісламу. Мусульманське право, на відміну від національних правових систем, є не самостійною системою норм, а складовою частиною ісламу. Ця релігія містить, по-перше, теологію, яка встановлює догми й уточнює, в що мусульманин повинен вірити, по-друге, — шаріат, який наказує віруючим, що вони повинні і що не повинні робити. Шаріат у перекладі з арабської мови означає “шлях прямування” і є сукупністю правил поведінки, які називаються мусульманським правом. Той, хто порушує приписи шаріату, є не просто правопорушником, а відступником ісламської віри, який буде покараний Аллахом.

2. Регулювання мусульманським правом суспільних відносин тільки між мусульманами. Персональний характер його дії означає, що воно поширюється тільки на осіб, які сповідують іслам.

Отже, поняття мусульманської релігії та мусульманського права взаємопов'язані. Мусульманське право не є самостійною системою, а частиною ісламу. Носить персональний характер, що торкається кожної особи, яка сповідує іслам. З розвитком модернізації суспільства кількість осіб, які сповідують іслам збільшується.

Власенко Сергей Иванович

*к.ю.н., доцент кафедри історії державства
і права України і зарубіжних стран
НЮУ ім. Ярослава Мудрого*

ПРЕСТУПЛЕНИЯ ПО ДОЛЖНОСТИ, ВЗЯТОЧНИЧЕСТВО В УКРАИНЕ (ПО МАТЕРИАЛАМ 20-Х ГОДОВ ХХ СТ.)

В первые годы советской власти пролетариям и крестьянству большевики ненавязчиво внушили, что взяточничество, которое стало процветать среди новой (народной) бюрократии, это пережиток буржуазного прошлого и по мере изменения социально-экономических условий удастся искоренить такое общественно опасное деяние. Время шло, условия менялись, а зло побороть не удавалось. Именно поэтому в советской правовой науке долгое время взяточничество рассматривалось как преступление отдельно взятого чиновника и тем самым выводилось за рамки политической и социально - экономической системы.

При диктатуре большевиков взяточничество приобрело массовый характер, что и вынудило Ленина уже 8 мая 1918 г. провести через СНК РСФСР декрет "О взяточничестве". В нем был очерчен круг лиц, несущих ответственность за получение взятки. Ими были те, кто состоял на государственной или общественной службе". Декрет так же установил и меру наказания - лишение свободы на срок не

менее пяти лет с исправительными работами.

Учитывая то, что взяточники, как правило, были членами партии и над ними висел ореол святости, виновным в большей степени считался дающий взятку. Если к противоправному деянию чиновника подтолкнул классово чуждый элемент, то в отношении последнего нужно было применять не только лишение свободы с принудительным трудом в наиболее тяжелых и неприятных условиях, но и конфискацию имущества

Напрашивается вопрос, почему уже в первые месяцы советской власти борьба со взяточничеством приобрела столь важный и острый характер. Государственный переворот 1917 г. привел к резкому увеличению численности управленцев, контролеров и распределителей. По некоторым данным в царской России корпус государственных служащих состоял из 253 тысяч человек, в то время как на территории империи проживало 174 миллиона граждан. К 1921 году только в советской России бюрократический аппарат насчитывал 5,7 миллионов при 61 миллионе жителей. Это яркое подтверждение вывода Н.А.Бердяева о том, что "диктатура пролетариата, усилив государственную власть, развивает колоссальную бюрократию, охватывающую, как паутина, всю страну и все себе подчиняющая. Эта новая советская бюрократия, более сильная, чем бюрократия царская, есть новый привилегированный класс, который может жестоко эксплуатировать народные массы."(1)

Переход к новой экономической политике раскрыл грандиозные перспективы обогащения, как для частных, так и для чиновничества. Государство, наделив бюрократию распределительными и разрешительными функциями способствовало, с одной стороны, процветанию взяточничества, а с другой - повело с данным видом преступления битву не на жизнь, а на смерть. В эту борьбу были втянуты граждане, средства массовой информации и, естественно, вся правоохранительная система диктатуры пролетариата - суды, милиция, прокуратура и ВУЧКа.

В 20 -е годы XX ст. частник, появившийся на рынке, быстро находил "слабые места" в хозяйственном механизме республики (такowymi практически всегда оказывались продажные чиновники) и тем самым отрицательно "воздействовал" на его работу. В газетах того времени можно было часто встретить сообщения о привлечении к уголовной ответственности взяточников, разных частных подрядчиков, а также лиц, осуществляющих свою коммерческую деятельность под ширмой государственных учреждений с целью получения налоговых льгот, установленных для госучреждений, утаивающих действительные размеры доходов и земельных наделов(2).

Результаты хозяйственно - экономических процессов начала 20-х годов свидетельствовали, что, как правило, хищения бюджетных средств тесно переплетались со взяточничеством и другими должностными преступлениями. За взятки частники добивались заключения убыточных для республики договоров, выделения в больших объемах средств на восстановление того или иного объекта или просто присваивал их без выполнения оговоренных работ и т.д. Подобного рода деятельность чиновничества порождала недовольство в рядах простых граждан. Именно поэтому, в 1922 г. центральная власть обязала трибуналы ужесточить меры наказания за должностные преступления и применять к виновным исключительную меру наказания - расстрел, хотя еще в 1921 г. из всех осужденных за взяточничество только 4,8% были приговорены к высшей мере наказания, а 65,7% - к лишению свободы.(3)

Следует отметить, что в начале 20-х годов большевистская партия и правительство республики, как и в предыдущие годы, большие надежды по борьбе с должностными преступлениями возлагали на работников ЧК-ГПУ Украины. В этой структуре было много, по сравнению с милицией, профессионалов и лиц, преданных коммунистическим идеалам. Реально понимая, что уровень раскрываемости должностных преступлений зависит от правовой базы, в начале июля 1921 г. Совнарком Украины принял постановление, в котором был дан исчерпывающий перечень должностных преступлений, а так же содержалось требование расследования подобного рода преступлений в срочном порядке с последующим рассмотрением дела по месту совершения преступления (4). (ЧК в 1921 г. имела право внесудебной репрессии).

Для более эффективной борьбы с должностными преступлениями Совнарком Украины разработал и утвердил 30 июля 1921 г. постановление "Об усилении охраны трудящихся от административного произвола" и возложил на органы ЧК обязанность принимать жалобы граждан на неправомерные действия как должностных лиц, так и государственных органов (5).

После реорганизации Всеукраинской ЧК в Госполитуправление расследование преступлений по должности было передано так называемым народным следователям. Уже к концу 1923 г. стало понятно, что, как само расследование, так и судебное рассмотрение погрязли в "неслыханной формальности и волоките". Между моментом выявления преступления и вынесением приговора проходила вечность, в результате чего сам процесс утрачивал значимость. Зачастую это приводило к совершению новых преступлений в тех же ответственных органах(6).

Производимые органами ГПУ следственные действия по должностным преступлениям

рассматривались органами прокуратуры как дознание и передавались для расследования народным следователям. Подобного рода несогласованность тормозила процесс расследования и существенно удлиняла его срок. Председатель Объединенного госполитуправления Ф.Дзержинский был вынужден решать эту проблему на заседании Политбюро ЦК РКП(б). Его предложения сводились к следующему – предоставление чекистским органам права следственных действий по данным преступлениям, сведение формальностей в работе следственных органов до минимума ибо "только быстрая, непосредственно следующая за раскрытием преступления репрессия, ударяющая в голову расхитителей и расточителей, не закапывающаяся в бесчисленное количество мелких сошек, может дать возможность действительной, продуктивной и реальной борьбы с должностными и хозяйственными преступлениями"(7).

Некоторые исследователи утверждают, что коррупция стала проблемой только в конце XX -начале XXI века. Приведенный материал свидетельствует о том, что на протяжении XX века она, зародившись в таких объемах благодаря Великому октябрю, никуда в Украине не девалась. В последнее время коррупция перестала наносить только социально-экономический вред, а наносит вред и политический. Именно поэтому справиться с коррупцией довольно сложно, особенно в тех случаях, когда в ее искоренении не заинтересованы так называемые правящие элиты.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННОЙ ЛИТЕРАТУРЫ:

1. Н.А.Бердяев. Истоки и смысл русского коммунизма. Москва. Наука. 1990.
- 2.Голос труда (Одесса)1922. 10 октября
- 3.Коммунист (Харьков).1922. 14 мая.
- 4.СУ УССР.1921.№ 13.Ст.383.
- 5.Там же. № 14.Ст.408.
- 6.См. Дзержинский Ф.Э. Избранные произведения. М.1977. Т.1.
7. Там же.

Воронова Марія Юрївна,

*аспірант наукової спеціальності 07.00.06. –
історіографія, джерелознавство та спеціальні
історичні дисципліни
Національного університету «Острозька
академія»*

ПРАВОВІ ТЕКСТИ СЕРЕДНЬОВІЧНОЇ СКАНДИНАВІЇ У ДОСЛІДЖЕННЯХ ОМЕЛЯНА ПРІЦАКА

Однією з домінуючих категорій скандинавської культури Середньовіччя є право. Зведення законів, якими користувалися на тінгах були зафіксовані у письмовому вигляді уже після прийняття християнства у цьому регіоні. Тінг – давньоскандинавські урядові збори, які склалися з вільних чоловіків країни або області. Тінги зазвичай мали не лише законодавчі повноваження, але й право обирати вождів або королів (конунгів). Середньовічні скандинавські правові тексти, як джерела до вивчення проблеми походження Русі використовував у своїй роботі О. Пріцак.

Передувала таким дослідженням праця у центрах давньоскандинавських досліджень та з колекціями рукописів, а саме у бібліотеках Копенгагена, Рейк'явіка, Стокгольма, Уппсали, Гетінгена, на семінарах зі скандинавістики в університетах Гамбурга та Мюнхена. Також Омелян Пріцак проводив дослідження, працюючи у бібліотеці Гарвардського університету, де йому допомагали колеги та спеціалісти в цій галузі Е. Гауген та Т. Андерсен. Сьогодні у Меморіальному кабінеті-бібліотеці О. Пріцака у Національному університеті «Києво-Могилянська академія» з-поміж колекції стародруків є два видання, присвячені історії, географії та староскандинавським писемним джерелам, які були використані для написання праці вченого «Походження Русі».

Основна мета дослідження середньовічних скандинавських правових текстів полягала у тому, щоб з'ясувати, чи існували в них згадки і які саме про Русь та східноєвропейські країни.

Одразу слід зазначити, що аналізуючи ці тексти, О. Пріцак не простежує в них спадкоємність від усного права епохи вікінгів. Протягом тривалого часу після прийняття християнства усна культура продовжувала домінувати над писемною, тому люди, які займалися фіксацією законів, надавали великого значення збереженню традицій правової культури попередньої епохи. Це виявилось у стилі написання, де, окрім звичайного прозового викладу, часто зустрічаються алітерації (стилістичний прийом, який полягає у повторенні однорідних приголосних звуків задля підвищення інтонаційної виразності вірша, для емоційного поглиблення його змістового зв'язку), які були так характерні для скальдичної поезії. Ще одним джерелом правових відомостей є королівські та родові саги, де ретельно